

Nordisk Senter for Bærekraftig Finans sitt innspill til Gjedrem-utvalget sin gjennomgang av etisk rammeverk for Statens Pensjonsfond Utland (SPU)

Innledning

Klimakrisen er vår tids største utfordring, og den drives frem av økonomisk aktivitet som baserer seg på utslipp av fossile brennstoff. FN har allerede erklært at den globale temperaturen kommer til å passere 1,5 grad over før preindustriell tidⁱ, med de menneskelige og økonomiske krisene det medfører. Valgene verdenssamfunnet tar de neste årene avgjør i hvilken grad vi klarer å begrense disse krisene.

Statens Pensjonsfond Utland er med sin størrelse og fremtredende rolle i verdensøkonomien Norges største fotavtrykk på verden. Det gir oss også et etisk ansvar for hvordan forvaltes på vegne av både nåværende og fremtidige generasjoner, og for hvordan fondets investeringer bidrar til å akselerere eller bremse klimaendringene.

Det var derfor skuffende å se at mandatet for deres utvalg ikke synes å nevne hvilket ansvar har fondet for å unngå å medvirke til klimakrisen. Vi vil oppfordre utvalget til å adressere hvilke etiske forpliktelser som følger for fondet av Norges forpliktelser i henhold til Paris-avtalen og det generelle etiske målet om å bidra til å overlate en levelig planet til kommende generasjoner.

Etikk i et intergenerasjonelt perspektiv

Vårt etiske ansvar for fremtidige generasjoner begrenser seg ikke kun til å spare inntektene fra petroleumsindustrien for å finansiere deres velferd. Pengene vil ha lite verdi dersom vi på veien har tatt fra de samme generasjonene retten til en levelig planet. Ettersom fondet er en global investor, som tjener sin rikdom på å investere i andre lands selskaper og naturressurser, kan heller ikke de intergenerasjonelle etiske forpliktelsene begrenses til fremtidige norske generasjoner. Vi mener at fondets rolle som en global investor også forplikter oss til å handle og opptre etisk ovenfor nåværende og kommende generasjoner i hele verden.

Norges Bank Investment Management (NBIM), som forvalter fondet, står i et konstant spenn mellom de langsiktige målene for fondet, og kortsiktige beslutninger som tas på daglig basis. Til tross for at fondet har utviklet en klimahandlingsplan, og i mange år har hatt et forventningsdokument på klima, blir de langsiktige konsekvensene av å investere i klimaødeleggelser til stadighet underordnet den kortsiktige profitten. Vi vil oppfordre utvalget til å vektlegge hensynet til langsiktige etiske forpliktelser når de nå skal foreslå endringer i fondets etiske rammeverk.

Tid for skjerpede retningslinjer

Som Europas største fossilinvestorⁱⁱ, og eier i noen av verdens mest forurensende selskaper, har vi et ansvar for utslippene vi tjener penger på. Hovedansvaret for en investor handler om å påvirke selskaper i en mer bærekraftig retning, gjennom det aktive eierskapet. Likevel er det dessverre mange eksempler på at selskaper ikke lar seg påvirke av dette. I de tilfellene hvor selskaper ikke endrer adferd må oljefondet i hvert enkelt tilfelle vurdere om det bør selge seg ut av selskapet, og på den måten prioritere ressurser i det aktive eierskapet på selskaper som faktisk viser tegn til endring. Det er i disse tilfellene at kriteriene for eksklusjon spiller en viktig rolle.

En lang rekke finansinstitusjoner har nå strengere retningslinjer for fossile investeringer enn SPU, både når det gjelder kullkriteriet og klimakriteriet. Svenske Ap-fond 7 innførte i fjor nye kriterier for å definere selskaper som har store klimautslipp og ikke lykkes med omstillingen, mens franske Caisse des Dépôts nylig innførte retningslinjer som hindrer kjøpt av obligasjoner i oljeselskaper. På kullkriteriet har både Storebrand

og KLP lenge hatt strengere terskler enn Oljefondet. Dette er noen få av mange eksempler, for nærmere detaljer om dette viser vi til innspillet fra våre samarbeidspartnere i Urgewald.

Våre anbefalinger

Vi vil her anbefale konkrete endringer i kriteriene for eksklusjon som kan styrke implementeringen av disse og sørge for at fondet selger seg ut av selskaper som gjennom handlinger og investeringer viser at de ikke arbeider i tråd med fondets forventninger og klimahandlingsplan.

- 1) **Kullkriteriet må skjerpes:** Tolv år etter at Stortinget innførte produktkriteriet på kull har NBIM gått fra å være en ledestjerne internasjonalt til å være blant de minst progressive fondene i Europa. Det er på tide å ivareta intensjonen fra Stortingets vedtak i 2014 og skjerpe eksklusjonskriteriene slik at de samsvarer med bransjestandard.
- 2) **Politisk påvirkning og lobbyvirksomhet:** Selskaper som deltar i, eller finansierer, politisk påvirkning som systematisk motarbeider klimapolitikk i tråd med Paris avtalen, bør kunne utelukkes dersom ansvarlig eierskapsutøvelse ikke fører fram. Dette prinsippet må gjelde uavhengig av selskapsstørrelse. I Norge har Storebrand allerede innført et slikt kriterium.
- 3) **Finansiering av nye fossilprosjekter:** En annen måte å vurdere selskapers intensjon om å omstille kan være å se på hvor mye av selskapets finansiering som går til nye fossilprosjekter, som er i strid med målene i Paris-avtalen. Et slikt kriterium kan bygge på det eksisterende kriterium 4f, og sette en terskel for eksklusjon enten basert på selskapets beregnede totale utslipp fra nye prosjekter, eller som andel av selskapets totale prosjektfinansiering. Her kan fondet se til det svenske AP-fond 7, som nylig vedtok nye kriterier for å definere selskaper som har store klimautslipp og ikke lykkes med omstillingen. Finansminister Stoltenberg har selv pekt på de svenske AP-fondene som mulige modeller for SPUs etiske retningslinjer.
- 4) **Forbud mot investeringer i fossile selskapsobligasjoner.** Et forbud mot å investere i selskapsobligasjoner hos fossilselskaper kan være et effektivt virkemiddel for å begrense nyfinansiering til fossilprosjekter. Obligasjoner er en sentral finansieringskilde for fossilsektoren, og et slikt kriterium vil styrke insentivene til omstilling.
- 5) **Leting og utvinning av olje og gass i Arktis.** En rekke investorer, blant annet Nordea og det svenske AP-fond 7, har eksklusjonskriterier som definerer leting og utvinning av olje og gass i Arktis som spesielt ødeleggende for natur og miljø, på lik linje med tjæresand.

Vi takker utvalget for muligheten til å komme med innspill og ser frem til å lese deres rapport. Vi vil ellers vise til innspill fra Forum for utvikling og miljø, ACCR og Urgewald og stille oss bak disse.

Diego Alexander Foss

Seniorrådgiver - Nordisk Senter for Bærekraftig Finans

ⁱ UNEP 2026: [UNEP: World set to cross 1.5°C global warming, but can still limit, adapt to and return from higher temperatures](#)

ⁱⁱ Reclaim Finance 2026: [Investing in Climate Chaos 2026: Revealing the Bond between Institutional Investors and Fossil Fuels - Reclaim Finance](#)